

ANOR KASALLIKLARI VA ULARGA QARSHI KURASHISH

¹O.B.Yunusov

Andijon qishloq xójaligi va agrotexnologiyalar inistituti,
katta óqituvchisi,

²O.G.Axmedov

Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalari inistituti,
assistenti.

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7802028>

ARTICLE INFO

Received: 27th March 2023

Accepted: 04th April 2023

Online: 05th April 2023

KEY WORDS

Zamburug', bakteriya, virus,
fitoftora kasalligi, anor vilti
(so'lish), antroknos kasalligi.

ABSTRACT

Anor daraxti turli hil kasalliklarga, Ba'zi kasalliklar bir joyda katta muammo hisoblansa, shu kasallik esa boshqa hududlarda zararsizdir yoki uchramaydi. Boshqa ba'zi kasalliklar esa bir vaqtning o'zida daraxt va uning mevasiga zarar yetkazadi.

Anor daraxti turli hil kasalliklarga (zamburug' va bakterial) moyil bo'ladi. Zamburug'lar va bakteriyalar bir qancha jiddiy anor kasalliklariga sabab bo'ladi.

Ba'zi kasalliklar bir joyda katta muammo hisoblansa, shu kasallik esa boshqa hududlarda zararsizdir yoki uchramaydi. Shunday bo'lsada, anor yetishtiriladigan hududlarning aksariyatida kasalliklar uchraydi.

Anor vilti, Fitoftora kasalligi va boshqalar. Boshqa ba'zi kasalliklar esa bir vaqtning o'zida daraxt va uning mevasiga zarar yetkazadi, Bakterial kuyish va boshqalar shular jumlasidandir.

Boshqa kasalliklar dalada boshlanadi va mevalarni saqlash davrida jiddiy muammolarni keltirib chiqaradi, masalan, Aspergil (Aspergillus) meva chirishi, Kul rang mog'or ko'rinishdagi chirish (*Botrytis cinerea*), Ko'k yashil mog'or (*Penicillium spp*), Koniellagranati meva buzilishi va boshqalar

Kasalliklarga qarshi kurashishi

Agar mevali daraxtlar kasalliklari butun bog'ni qamrab olgan bo'lsa, ularni yo'q qilish juda mushkul. Aksariyat terim davridan keyingi kasalliklar dalada boshlanadi, va shu sababli nazorat ham dalada boshlanilishi shart.

O'simliklar kasalliklariga qarshi kurashishda kimyoviy ishlov berish shu paytgacha eng samarali chora-tadbir sifatida qarab kelinmoqda.

Shunday bo'lsada, kasallikni bartaraf qilish uchun kimyoviy ishlov berishda to'g'ri vaqtni tanlash va atrof muhitdagi yordamchi faunaga iloji boricha zarar yetkazmaslikka harakat qilinishi lozim.

Anor vilti (so'lishi) Kasallik qo'zg'atuvchisi: Nematodlar ham anor viltini qo'zg'atuvchi zamburug'lar sarasiga kiradi.

Kasallikka qarshi kurashish Qumoq bo'z tuproqli sharoitlarda daraxtlarni 4.5m x 3.m masofada ekish va tuproqning suv o'tkazuvchanligini yaxshilash. Tuproqni 0.2%li

karbendazim yoki 0.15%li propikanozol yoki 0.15%li tridemorf 0.25% li Xlorpirifos bilan yuvish (tuproqni dizinfeksiya qilish).

Anor "Vilti" bilan kasallangan daraxt

Anor "Vilti": Daraxt tanasining jiggar ranga, o'zgarishi (*Ceratocystis fimbriata*)

Antroknos kasalligi Kasallik qo'zg'atuvchi: *Colletotrichum gloeosporioides* zamburug'i

Belgilari: Kasallik barglarda, poyada, mevalarda yoki gullarda har hil o'lchamdagi botiq dog'lar bilan namoyon bo'ladi. Zararlangan barglar sariq rangga kiradi va to'kiladi. Kasallik belgilari faqat meva pishganda namoyon bo'ladi. Kasallik sentabr – oktabr oylari namlik yuqori va harorat 20-27°C bo'lganda kuchayadi.

Kasallikka qarshi kurashish choralari

Terim davridan keyin kasallikni kimyoviy nazorat qilish katta samara bermaydi, shu sababdan antroknos kasalligini va shunga o'xshash boshqa kasalliklarni hosil terishdan oldin nazoratga olish juda muhimdir. Bu yo'l bilan kasallikni daladan terimdan keying davrga (saqlash jarayoni) o'tishini cheklash mumkin. Antroknos kasalligiga qarshi samarali ta'sir qiluvchi boshqa preparatlar Difenkonazol 25 EC (1.0 ml/ltr suv) yoki Proklaraz 45 EC (0.75ml/ltr suv). Sistematik Xeksakonazol (1ml/ltr suv) / Tiofonat metil (1gr/ltr suv) / Karbendazim 1gr/ltr suv) kabi fungitsidlarni kasallikka qarshi 20 kun oralig'ida sepib turish ham juda yaxshi natija xisoblanadi.

Antroknóz kasalligidan barglarning zararlanishi

Antroknóz kasalligidan mevani zararlanishi

Bakteriyali kuyish natijasida cherish Kasallik qo'zg'atuvchi:

Xanthomonas axonopodis pv. *punicae* bakteriyasi Belgilar barglarda va mevada dog'lar, poyalarda, shoxlarda, va daraxt tanasida chirish (rak) ko'rinishida namoyon bo'ladi.

Kasallik o'simlikning barcha qismlarini zararlaydi, va barglarda va mevada kichik, to'q jigarrang, hosil qiladi. Poya qismida kurtaklar atrofida kasallik jigarrang va qora rangli dog'lar ko'rinishida rivojlanadi.

Kasallik rivojlanishining yuqori bosqichlarida novdalarning po'stloqlarini qovjirab yorilishiga olib keladi va natijada ular sinadi. Kasallik kuchaygan davrida, suvli yaralar erta barg to'kilishiga sabab bo'ladi.

Zararlangan poya va novdalar qovjirab quriydi va sinib tushadi. Infeksiyaning rivojlangan bosqichlarida, asosiy poyada va shoxlarda chirish (rak) rivojlanishi sodir bo'ladi. Bakterial kuyish 10–42°C haroratda va kamroq namlikda ham hayot kechirishi mumkin, ammo yuqori namlik sharoitlarida (81%) va mo'tadil haroratda (24–36°C) infeksiya yanada kuchayadi.

Kasallik sog'lom o'simliklarga shamol sachratadigan yomg'ir orqali va yangi kesilgan shoxlar orqali tarqaladi. Kasallikka qarshi kurashish choralari. Bordo (1.0%). suyuqligidan

foydalandi. Streptosiklin (0.025%) bilan mis oksidloridi (0.25%) aralashmasi yoki Karbendazim (0.15%) preparatlaridan 15 kunlik tanaffus bilan 5-6 marta barglar chiqish davridan boshlab daraxtlarga ishlov beriladi. Imkoni bo'lsa, shoxlarning kesilgan uchlariga Bordo (10%) pastasi surtish tavsiya etiladi.

Barglarda bakterial kuyish belgilari

References:

1. Axmedov A.U., Namozov X.K., Xolboev B.E., Toshpulatov S.I., Koraxanov A.X. Проблемы засоления и мелиорации земель Узбекистана (На примере Голодной степи) // Журнал «Почвоведение и агрохимия». – Казахстан, 2017. – №2 – С. 53-61.
2. Doroxova Ye.A., Axmedov Sh.M., Djalilov N.L., Karaxodjaeva G.M. Surxondaryo viloyatining issiq va quruq iqlimiga moslashgan anorning mahalliy navlari xilma-xilligi. Toshkent, 2018.
3. Bo'riev X.Ch va boshqalar. Mevali va rezavor - mevali o'simliklar bilan tajribalar o'tkazishda xisoblar va fenologik kuzatuvlar metodikasi (uslubiy qo'llanma).-Toshkent.-2014.
4. <http://ziyo.edu.uz/rus/showinfo> Elektron naya versiya knigi O'voshchovodstva, baxchevodstvo, plodovodstvo i vinogradarstvo Uzbekistana.
5. <http://www.bfpais.ru> Plodovodstvo i vinogradarstvo
6. www.lnau.lg.ua/scien_r9.htm Plodovodstvo i sadovodstvo. Issledovaniya
7. otnosyatsya k viloyati plodovodstva i sadovodstvu